

LUNDS
UNIVERSITET

Italiens förståelse för kvinnans arbetssituation, med orsak av de rådande stereotypa könsrollerna

- En kritisk diskursanalys av Italiens åtgärder för kvinnors lika möjligheter till arbete som män

Daniela Tall
Mänskliga rättighetsstudier
MRSG 20
Vårterminen 2013
Handledare: Andreas Tullberg

Abstract

The Italian society have severe problems with discrimination against women, and they are not showing any progress in the field. This text examines what understanding the Italian government shows for the deep rooted gender stereotypes and the impact those gender stereotypes has on women's working situation. To answer that I have studied their state report to the committee for *Convention of the Elimination of all Discrimination Against Women* under the subject "Article 11 on employment". As method I have used a critical discourse analysis to be able to read between the lines of what the Italian government really say in their report. In my theoretical background gender stereotypes and the influence they have on women are discussed. The conclusion in this text is that the work done by the government does not have in mind the gender stereotypes that exist in society and therefore does not come with sustainable solutions to improve the working situation for women. Instead the government's work makes it possible for gender stereotypes to persist.

Key words: Jämställdhet, Kvinnors arbetssituation, Italien, Stereotypa könsroller, Kritisk diskursanalys, CEDAW, Diskriminering, Global Gender Gap.

Innehåll

Inledning.....	3
Syfte och frågeställning	4
Material och avgränsning	5
Primär- och sekundärmaterial	5
Avgränsning	6
Teori och metod	8
Teori.....	8
Metod.....	11
Undersökning	12
Analys och diskussion.....	14
Slutsatser	17
Referenser.....	19

Inledning

I Italien finns stora problem angående jämställdheten mellan kvinnor och män på flera olika plan. Trots att kvinnor generellt sett är högre utbildade än män är de speciellt utsatta på det ekonomiska planet och starkt underrepresenterade på arbetsmarknaden.¹ World Economic Forum publicerar årligen en rapport, kallad Global Gender Gap där det presenteras en sammanställd undersökning av hur väl länders resurser och möjligheter fördelas mellan kvinnor och män i olika kategorier.² Rapporten från 2012 visar att Italien endast kvalificerar sig till plats 80 av de 135 länder som återfinns i rapporten, vilket är en av de sämsta placeringarna i Europa. Den slutgiltiga placeringen är baserad på dokumentation inom fyra olika kategorier. Ser man närmre på kategorin *Economic Participation and Opportunity*, där kvinnors arbetssituation behandlas, kan man utläsa en så låg placering som plats 101 av 135. Detta påvisar en extra stor problematik gällande jämställdheten i landet inom detta område.³

Italien har undertecknat CEDAW⁴ och genom det har de förbundit sig att motarbeta diskriminering av kvinnor i samhället. I CEDAW Concluding Observations från 2005 till Italien konstaterar kommittén att en grundläggande orsak till kvinnors missgynnade arbetssituation är de djupt rotade stereotypa könsrollerna gällande vilket ansvar kvinnor och män bör ta för familj och i samhället. Dessa könsroller, anser kommittén för CEDAW, underminerar kvinnors sociala status och leder till ett ihållande patriarkalt samhälle.⁵

År 2009 lämnade Italien en in landrapport där de presenterar de åtgärder de har gjort, och planerar att göra, för att ge kvinnor möjligheter att lyckas ta sig in på arbetsmarknaden.⁶ Trots de presenterade åtgärderna i landrapporten har Italien sedan dess sjunkit åtta placeringar totalt i Global Gender Gap report och sex placeringar inom den relevanta kategorin som mäter kvinnors arbetsmöjligheter.⁷

Jag kommer i denna uppsats undersöka Italiens landrapport till kommittén för CEDAW från 2009 genom en kritisk diskursanalys. Jag vill på detta sätt se huruvida Italien har tagit hänsyn till de problem som finns gällande stereotypa könsroller i samhället när det utformat åtgärder

¹ <http://www.government.se/sb/d/3213/a/162063>, 2013-08-16.

² <http://si.se/verksamhetsomraden/sverigebildens-utomlands/internationella-index/the-global-gender-gap-report/>, 2013-08-19.

³ http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2012.pdf, 2013-08-19.

⁴ Convention the Elimination of all forms of Discrimination Against Women, 1249 U.N.T.S. 13, 18 december 1979.

⁵ Concluding Observations, CEDAW/C/ITA/5-5, 25/1 2005, para 322.

⁶ CEDAW/C/ITA/6, 19/5 2010.

⁷ http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2009.pdf, 2013-08-19.

för att stärka kvinnans möjligheter till arbete. Motivet för detta återfinns i CEDAW Concluding Observations från 2005. Där beskrivs de stereotypa könsrollerna som en av de bakomliggande orsakerna till problemen med kvinnors lika möjlighet till arbete och deras underrepresenterade roll på arbetsmarknaden. En ytterligare faktor, som i kombination med föregående motiv, påverkat mitt intresse att utföra denna undersökning är att problemet efter åtgärderna i landrapporten från 2009 har förvärrats.

Syfte och frågeställning

I Italien finns stora problem med djupt rotade stereotypa könsroller, vilket ses som en av de bakomliggande orsakerna till att kvinnor är så pass underrepresenterade som de är på arbetsmarknaden. Syftet med denna uppsats är att utifrån Italiens landrapport från 2009 till kommittén för CEDAW se vilken förståelse landet har haft för dessa stereotypa könsroller i de åtgärder de utformat för att motverka diskriminering av kvinnor på arbetsmarknaden.

Min frågeställning är följande:

Vilken hänsyn visar Italien till de konsekvenser stereotypa könsroller har för kvinnors arbetssituation, i de åtgärder som utformats för att främja deras möjligheter att ta sig in på arbetsmarknaden?

Material och avgränsning

Primär- och sekundärmaterial

År 1979 antogs konventionen om avskaffande av all diskriminering mot kvinnor, CEDAW, av FN:s generalförsamling. Konventionen antogs med orsak av det omfattande arbetet FN:s kommission för kvinnors ställning (Commission On The Status Of Women) gjort under 30 år för att övervaka och främja kvinnors rättigheter.⁸ De länder som har ratificerat CEDAW har bundit sig till att motverka alla former av diskriminering mot kvinnor utifrån de 18 artiklar som konventionen innehåller. Övervakandet av implementeringen av konventionen görs av en kommitté bestående av 23 utvalda experter inom ämnet. Denna kommitté granskar ländernas arbete och förmedlar sedan sina åsikter i en rapport till landet, Concluding Observations. Konventionsländerna förväntas sedan att vart fjärde år förmedla vilket arbete de gör för att efterleva artiklarna i konventionen och de speciella uppmaningar till åtgärder de fått. Detta görs genom en landrapport till kommittén.⁹

Italien ratificerade CEDAW den 10 juni 1985 och har därmed bundit sig till att motverka alla former av diskriminering av kvinnor i landet utifrån de 18 artiklar som CEDAW innehåller. Landet har genom Concluding Observations blivit uppmanade att hantera och arbeta för att komma tillrätta med de problem som de djupt rotade stereotypa könsrollerna orsakar i det Italienska samhället. Dessa menar kommittén för CEDAW hindrar kvinnor att fullt åtnjuta andra rättigheter, exempelvis sägs de vara en bakomliggande orsak till att kvinnor är starkt underrepresenterade på arbetsmarknaden.¹⁰ Diskrimineringen av detta slag beskrivs i konventionen artikel 11.

”Article 11

1. States Parties shall take all appropriate measures to eliminate discrimination against women in the field of employment in order to ensure, on a basis of equality of men and women the same rights.”¹¹

⁸ <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>, 2013-08-17.

⁹ Ibid, 2013-08-17.

¹⁰ Concluding Observations, CEDAW/C/ITA/5-5, 25/1 2005, para 322.

¹¹ Convention the Elimination of all forms of Discrimination Against Women, 1249 U.N.T.S. 13, 18 december 1979, art. 11.

Italien har som förpliktat svarat med landrapporter för att beskriva de åtgärder som görs för att motverka diskrimineringen av bland annat ovanstående artikel. Italiens landrapport från 2009 till kommittén för CEDAW kommer att vara mitt primärmaterial, eftersom jag finner det mest relevant för min undersökning. Motiveringen för detta val, trots att ämnet behandlas i andra dokument, är min frågeställning. Den grundar sig i att undersöka Italiens motiveringar och åtgärder, vilket gör granskningen av Italiens eget skrivna material mest lämpligt och relevant. Sekundärmaterial jag kommer att använda mig av är CEDAW, i synnerhet artikel 11, trots att jag är väl medveten om att de andra artiklarna förstärker innebörden av varandra. Ytterligare sekundärmaterial i min undersökning är Concluding Observations 2005 från CEDAW kommittén till Italien. Valet av mitt sekundärmaterial baseras på att de nämnda dokument bekräftar de problem och behandlar de områden som jag använder som utgångspunkt för min undersökning.

Avgränsning

Jag har i min uppsats, som tidigare nämnt, valt att undersöka Italiens landrapport till CEDAW från 2009. Landrapporten redogör för åtgärder mot diskriminering av kvinnor på flera områden. Min undersökning är avgränsad till att behandla den diskriminering som sker av kvinnor inom området av arbetsmöjligheter och anställningar. På grund av det har jag endast valt ut de delar av landrapporten som berör det aktuella ämnet för min undersökning. Jag har avgränsat mig ytterligare genom att inte se till de regionala skillnader som finns i landet. Därför har jag endast använt de delar av mitt primärmaterial som redogör för ämnet generellt över hela landet, vilket innebär paragraferna 270- 390.

Det finns en pågående diskussion huruvida moderskap och hushållsarbete bör klassas och jämföras med att vara anställd och arbeta. Diskussionen uppkommer som ett argument för att rättfärdiga de konsekvenser som ett patriarkalt styre i samhället kan ge, istället för att arbeta med att motarbeta stereotyper och ge kvinnan samma möjligheter. Detta är en diskussion jag helt har valt att bortse och avgränsa mig ifrån eftersom perspektivet i min uppsats då skulle bli ett helt annat. Jag har alltså valt att se till den faktiska arbetssituationen och de hinder och brister som finns i det Italienska systemet för att problemen motverkas.¹²

¹² Jansson, Maria, "Livets dubbla vedermödor: Om moderskap och arbete", Norhaven digital a/s, Danmark, Stockholm, 2001.

Andra aspekter jag har valt att avgränsa mig ifrån är faktorer som faktiskt kan påverka kvinnans arbetsituation såsom hennes tillhörande klass och det faktum att kvinnor trots begränsade arbetsmöjligheter är överrepresenterade inom vissa yrkeskategorier.

I Concluding Observations 2005 från kommittén för CEDAW till Italien beskrivs åtgärder som landet uppmanas att vidta gällande både eliminering av de stereotypa könsroller som finns och att främja kvinnans möjligheter till arbete. Kommittén sammankopplar dessa två problem på det sätt att de menar att de stereotypa könsrollerna påverkar kvinnans möjligheter till arbete. I mitt primärmaterial, landrapporten från Italien till kommittén för CEDAW, beskriver landet separat de åtgärder man gjort inom båda områdena. Av den anledning att syftet med denna undersökning är att se till i vilken grad man har haft de stereotypa könsrollerna i åtanke när man utformat åtgärderna för problemen med kvinnors arbetsituation, har jag valt att avgränsa mig till att grundligt undersöka endast den del som behandlar arbetsituationen. Den del av Italiens landrapport som specifikt behandlar stereotypa könsroller kan inte besvara huruvida de tar hänsyn till dessa i de åtgärder som ska främja kvinnors lika arbetsmöjligheter. Det går däremot att utläsa i mitt primärmaterial.

Teori och metod

Teori

För att få bättre förståelse för konsekvenser av könsstereotyper i samhället har jag använt mig av två teoretiker som har undersökt begreppen ”Stereotype Activation Theory” och ”Stereotype Threats”.

Den teori jag kommer att använda mig av i mitt arbete behandlar på vilket sätt stereotyper påverkar människor i deras vardagliga liv. Inflytandet från dessa stereotyper kan ta sig uttryck i, som ett exempel, vilka val människor väljer att göra. Det har också direkt inverkan på individers självbild och hur de ser på sin egen förmåga.

Spridning av stereotyper är en anledning till att stereotyper fortlever i samhället. Massmedia är en aktör som gör dessa stereotyper synliga i samhället. Dessa bilder, som kan ses som påtryckningar för både män och kvinnor, påverkar individernas personliga val i livet. Denna ständiga ström av stereotyper gör att människor har en benägenhet att rätta sitt agerande och sina beslut på så sätt att de svarar på den rådande stereotyperna bild av hur män och kvinnor bör vara.¹³

Stereotyper baserade på kön är inflytelserika faktorer på arbetsmarknaden på grund av att individer ständigt påminns om sin könstillhörighet. Könsstereotyper är baserade på allmänt spridda föreställningar och normer som gör skillnad på vad som är manligt och kvinnligt. Stereotyperna representeras och vidmakthålls i det vardagliga samhället, såsom hemma, på arbete och i daglig kontakt med media. Hur något beskrivs påverkar vilken bild människor får, hur de kommer ihåg det, vilken mening det ges, vilken betydelse det får och hur individer använder det.¹⁴

Aktivering av stereotyper innebär när stereotyper bekräftas i samhället, exempelvis i samspelet mellan människor eller som en framställd bild i media. SAT, ”Stereotype Activation Theory”, handlar om på vilket sätt människor reagerar på stereotyper. Det infattar även vilka karaktärsdrag hos stereotyper individer reagerar på, om de reagerar samt på vilket sätt stereotyper framställs. Aktivering av stereotyper kan ske underförstått eller uppenbart. Att aktiveringen av stereotyper sker underförstått innebär att sambandet mellan stereotypen och den sfär den placeras i är dolt. Ett exempel på detta kan vara att reklam för

¹³ Gupta, Viscica K., Turban, Daniel B., Pareek, Ashish, ”Differences Between Men and Women in Opportunity Evaluation as a Function of Gender Stereotypes and Stereotype Activation, sid. 772.

¹⁴ Ibid, s.773.

hushållsrelaterade sysslor oftast framställs ihop med kvinna medan entreprenörskap ofta sammankopplas med män. Det har påvisats att subtila stereotyper påverkar personer på så sätt att de agerar och tänker på ett sätt som direkt svarar för de stereotypa könsrollerna. När stereotyper istället aktiveras på ett mer uppenbart sätt, till exempel genom att benämna något specifikt med könstillhörighet som färgen blå med pojkar, har det visats kvinnor istället reagerar negativt. Jag kommer framförallt koncentrera mig på den subtila aktiveringen av stereotyper, med anledning av att syftet med min undersökning är att se det underförstådda i Italiens åtgärder. Underförstådd och uppenbar aktivering av stereotypa könsroller påverkar individer på så sätt att de blir mer benägna att i situationer bete sig enligt rådande könsroller eftersom att de kan komma att dömas av, behandlas utifrån eller förväntas uppfylla stereotypen av sitt eget kön.¹⁵

Huruvida handlingar tillskrivs som feminina eller maskulina ger ett utfall på vad för social status handlingen får och vem som förväntas utföra handlingen. Att arbeta, eller som i Guptas, Turbans och Pareks undersökning: entreprenörskap, tilldelas ofta manliga attribut, antingen subtilt eller mer framträdande. När kvinnor utsätts för subtila bilder av stereotyper har det visat sig att de tenderar att rätta sig efter de bilder som ges, snarare än när de ser mer uppenbara stereotyper då det har visat sig att de blir mer benägna att motbevisa köns stereotyper. Enligt undersökningen reagerar män tvärtemot. Klart är i alla fall att män och kvinnor påverkas av stereotypa könsroller.

Genom att ändra på de attribut som tilldelas en handling så går det att ändra på hur individer ser på handlingar, som att arbeta, och på så sätt få en verklig förändring. Som exempel tas golf upp. När golf presenterades med egenskaper som ”sports intelligence” gjorde det att vita människor i högre grad lyckades inom sporten än svarta människor, när golf sedan beskrevs som ”athletic ability” blev utfallet det motsatta. Jag är väl medveten om att detta inte handlar om stereotyper angående kön men det visar tydligt på vilken inverkan det har på människor. De experiment som gjorts med stereotypa könsroller gav inte lika klara resultat, men de visade på att beroende på hur något tillskrevs så fick det direkt följd på resultatet.¹⁶ I Italiens fall handlar det inte nödvändigtvis om att göra arbete vare sig mer kvinnligt eller mindre manligt. Det viktiga är snarare att få det framställt som mer könsneutralt. För Italiens del handlar det heller inte endast om arbete utan parallellt med arbete måste stereotyper

¹⁵ Gupta, Turban, Pareek, Differences Between Men and Women in Opportunity Evaluation as a Function of Gender Stereotypes and Stereotype Activation, 2012, s. 773-774.

¹⁶ Ibid, s. 773-777.

angående hem och familj förändras för att de ska kunna komma tillrätta med kvinnors arbetssituation i landet.

Bergeron, Block och Echtenkamp har i sin artikel skrivit om hur kvinnors agerande och val påverkas av stereotyper. Begreppet ”stereotype threat” (stereotyp hot) behandlas i deras arbete. Det stereotypa hotet ligger i att se negativa egenskaper hos sig själv som sanna för hela den sociala grupp man tillhör. Om en kvinna inte lyckas i karriären på grund av att hon inte har de rätta egenskaperna, eller blivit tillsagd att det är därför, så kan hon föra över detta till att handla om alla kvinnor. Detta påverkar hela gruppen negativt och realiserar stereotypa könsroller. Därför blir stereotypa hot en ständig risk i samhällen med många och djupt rotade stereotyper, såsom Italien. Artikeln behandlar stereotypa risker när det kommer till kvinnor och ledningspositioner i samhället.¹⁷

När en stereotyp syn på kvinnor sätts ihop med en bild av vad som är typiskt manliga karaktärs drag, gör det att vissa positioner i samhället och vissa domäner ses som mindre passande för kvinnor. En bidragande orsak är att dessa positioner och domäner i sin tur har tilldelats en antingen kvinnlig eller manlig karaktär. Desto starkare manlig karaktär en domän eller position tilldelas desto mindre ses kvinnor som lämpliga att inneha positionen eller att befinna sig inom domänen. Många italienska kvinnor väljer av den anledningen att aldrig söka sig ut på arbetsmarknaden utan stannar istället hemma. Konsekvensen blir vidare att arbetsmarknaden som en manlig sfär förstärks på samma sätt som hemmet ses som kvinnans sfär. Detta är en förklaring till varför kvinnor är underrepresenterade på höga chefspositioner och varför kvinnor fortfarande har svårare, och det går långsammare för dem, att göra karriär än män. Kvinnors arbete bedöms även olika trots att det är likvärdigt med männens arbete. Kvinnors arbete ses som mindre värt och är ofta undervärderat. Att kvinnors arbete är undervärderat och inte anses som lika viktigt som männens är ett resultat av att chefspositioner ses som maskulint och därav inte något som kvinnor klarar av. På samma sätt så hjälper det faktum att kvinnors arbete undervärderas att chefspositioner fortsätter att ses som något manligt.¹⁸

¹⁷ Bergeron, Diane M., Block, Caryn J., Echtenkamp, Ian B., ”Disabling the Able: Stereotype Threat and Women’s Work Performance”, s.134.

¹⁸ Bergeron, Diane M., Block, Caryn J., Echtenkamp, Ian B., ”Disabling the Able: Stereotype Threat and Women’s Work Performance”, s. 135-136.

Metod

Jag har i min undersökning valt att göra en kritisk diskursanalys för att besvara min frågeställning gällande Italiens landrapport från 2009 till CEDAW. I denna undersökning är diskursen ett skrivet material, det vill säga mitt primärmaterial, men kan även innebära tal- eller bildspråk.¹⁹

”oftast rymmer ordet diskurs [...] en eller annan idé om att språket är strukturerat i olika mönster som våra utsagor följer när vi agerar inom olika sociala domäner”²⁰

Diskurser är både skapande och skapad av andra sociala tillämpningar och medverkar på så sätt till att framställa en bild av världen. Denna bild ger utslag i våra sociala identiteter och relationer. En kritisk diskursanalys, innebär att analysera någon form av diskurs. Detta görs som förstått på ett kritiskt sätt med utgångspunkt i att det som presenteras inte framställer det behandlade ämnet neutralt, utan snarare spelar en betydande roll i dess utformning, utfall och skapandet av, exempelvis gällande ojämlika maktförhållanden och sociala normer.²¹ Detta gör metoden relevant för min undersökning eftersom jag vill se underliggande orsaker till ojämlika maktförhållanden i arbetslivet mellan män och kvinnor. Staten Italien är ansvarig för landrapporten till CEDAW, mitt primärmaterial, vilket leder till att deras syn på problematiken med kvinnors arbetssituation bör kunna uttolkas i deras rapport. För att kunna göra det har jag valt att använda mig av en kritisk diskursanalys.

Genom ett kritiskt förhållningsätt i en diskursanalys hålls fokus på vad som underliggande sägs i en diskurs och vilka värderingar som förmedlas snarare än vilka meningar och ord som bokstäverna faktiskt bildar. Syftet är att genom analysen kunna redogöra för dessa underliggande värderingar och dess effekter för att på så vis kunna förändra de sociala konsekvenser de har. Att använda sig av kritisk diskursanalys som metod är inget neutralt politiskt tillvägagångssätt, vilket jag är fullt medveten om. Metoden syftar till att ur en diskurs belysa dolda värderingar och förändra de konsekvenser de ger för en samhällsgrupp. Detta kräver att man redan innan tagit någon form av ställningstagande på de underställas sida.²² I denna uppsats har jag valt att ta ställning för kvinnor med orsak av att

¹⁹ Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, Diskursanalys som teori och metod, Studentlitteratur, Lund, 2000, s 67.

²⁰ Ibid, s 7.

²¹ Ibid, s 7.

²² Ibid, s 70.

CEDAW redan har fastställt kvinnors diskriminerade position i arbetslivet. Ytterligare har Italien erkänt kvinnor som diskriminerade när det kommer till arbetsmöjligheter och rapporten innefattar åtgärder för att komma till med problematiken.

Undersökning

I paragraf 270 i landrapporten behandlar Italien begrepp ”glass ceilings” vilket innebär osynliga barriärer i kvinnors möjlighet att göra karriär i arbetslivet. Staten menar att det går att se en positiv utveckling runt om i världen för kvinnor när det kommer till att bryta sig igenom dessa barriärer. Exempelvis går det att se att kvinnor i högre utsträckning har högre uppsatta positioner inom NGO:s, icke-statliga organisationer, och småföretag. Italien erkänner dock att denna framgång inte ger en helt rättvis bild av kvinnors kamp för rätten till lika arbetsmöjligheter.²³

Italien tar i paragraf 271 upp att de har sammanställt en bok med alla lagar gällande jämställdhet mellan kvinnor och män i ekonomiska frågor. Denna bok utgör en ram för deras policys och fortsatta arbete för jämställdhet. Det nämns dock inget om hur implementeringen av dessa lagar ska ske.²⁴ I paragraf 274 skriver om ytterligare policys och åtgärder på liknande sätt som i paragraf 271. Dessa policys riktas endast mot kvinnor och har som syfte att förbättra kvinnors arbetsmöjligheter. Åtgärderna finns till för att underlätta för kvinnor att förena arbete med familjeliv samt att integrera kvinnor i arbetsmarknaden. Staten skriver ingenting om hur de ska bemöta de eventuella problem som kan uppstå vid implementeringen av de policys som tas upp.²⁵ Stor ansträngning läggs vid att på olika sätt underlätta för kvinnor som vill återgå till arbetslivet efter en längre period hemma med familjen. Utökning och förändring av förskoleverksamheten i landet, flexibla arbetstider och program för att återintegrera kvinnor i arbetslivet är exempel på vad staten ämnar att göra.²⁶ Att regeringen lägger stor vikt vid arbetet att utöka och förändra förskoleverksamheten tyder på att de har förståelse för praktiska hinder som finns med att kombinera familjeliv och arbete för kvinnor. En åtgärd är att barn ska kunna inskolas redan innan de fyllt ett år.²⁷

²³ CEDAW/C/ITA/6, 19/5 2010, para. 270.

²⁴ Ibid, para. 271.

²⁵ Ibid, para 274, 304.

²⁶ Ibid, para 276.

²⁷ Ibid, para. 297.

Ett av problemen med jämställdhet i Italien är att familjeansvaret är ojämnt fördelat mellan könen. Åtgärderna är utformade för att underlätta för kvinnor att kombinera arbete med familjeliv. Män utelämnas helt och är osynliga i rapporten. Genomgående i rapporten finns en retorik som inte inkluderar män i arbetet för jämställdhet.²⁸ Undantaget är paragraf 314, där de beskriver projektet P.A.R.I. Projektet ämnar att främja jämställdheten mellan kvinnor och män när det kommer till familjeansvaret. I samma paragraf erkänner regeringen att projektet inte visat något lyckat resultat.²⁹

Italien har problem med att implementera jämställdhetsperspektiv på arbetsmarknaden. Staten erkänner att de inte har funnit någon lösning på problemet.³⁰ Angående lagarna om förbud mot all typ av könsdiskriminering i arbetslivet väljer Italien att tydligt skriva ut de exakta förbud som finns. Det nämns ingenting om statens ansvar att se till att detta efterlevs.³¹ Regeringen erkänner att företag erbjuder kvinnor lägre lön för lika arbete, trots likvärdig kompetens. Detta anses bero på att företag ser sin chans i att tjäna pengar på kvinnors underlägsna sociala status i samhället.³² I paragraf 280 uppmärksammar staten den positiva effekt på ekonomin en högre sysselsättningsgrad hos kvinnor skulle ge för landet.³³

I Italien kan endast anställda ta ut betald föräldraledighet, ersättningen blir då 80% av grundlönen. För att få fäder mer villiga att ta ut föräldraledighet har man utfärdat ett bonussystem där ledigheten förlängs om fadern är hemma med barnet i minst tre månader. Staten har även gett en möjlighet att vara föräldralediga tillsammans, då blir ersättningen 30% av den fulla lönen. I landrapporten erkänns svårigheterna med att utnyttja denna möjlighet då inkomstbortfallet blir så kraftigt när mannen är föräldraledig, att familjens ekonomiska påfrestning i många fall blir för stor.³⁴

”Dimissioni i blanco” är ett välkänt fenomen i landet som innebär att när en kvinna som är i barnafödande ålder söker anställning så ombeds hon av arbetsgivaren att signera ett blankt papper. När kvinnan sedan får barn kan detta papper komma att användas som en avskedsansökan, där arbetsgivaren på så vis kan få det att se ut som kvinnan lämnat positionen frivilligt.³⁵ I landet har detta fenomen förbjudits genom lag men med vissa undantag. Om en kvinna själv väljer att avsluta sin anställning med orsak av familjebildande

²⁸ CEDAW/C/ITA/6, 19/5 2010, para. 284- 286, 288.

²⁹ Ibid, para. 314.

³⁰ Ibid, para. 281.

³¹ Ibid, para. 272.

³² Ibid, para. 301.

³³ Ibid, para. 280.

³⁴ Ibid, para 305-309.

³⁵ <http://www.lag-avtal.se/tidningen/article3158235.ece>, 2013-08-17.

så är detta fullt lagligt. För att undgå att fenomenet fortlever och att kvinnors avskedsansökningar inte är manipulerade ska staten tillsätta en inspektion. Inspektörerna är tänkta att granska företag i detta avseende. Då staten inte vill belasta stora företag med ytterligare byråkrati så ingår endast mindre företag i granskningen. Italien försvarar detta med att fenomenet i största utsträckning återfinns hos små och medelstora företag. Vidare uppmärksammas möjligheten att pröva sitt fall rättsligt, om individen trots allt blivit kränkt. Detta lägger ansvaret på individen, kvinnan, att ensamt pröva sitt fall.³⁶

Analys och diskussion

De framsteg som Italien tar upp angående kvinnors möjligheter att ta sig igenom de osynliga barriärer i arbetslivet, som begreppet ”glass ceilings” innebär, kan regeringen inte påvisa är en trend som går att finna i det egna landet. Detta beskrivs som en positiv utveckling internationellt. Vidare så nämns att dessa framsteg återfinns inom icke- statliga organisationer och egenföretag, alltså sker dessa framsteg utan påverkan och förtjänst från regeringen. Italien konstaterar dessa framsteg samtidigt som de erkänner att det inte ger en komplett bild av situationen för italienska kvinnor. Att denna trend inte går att återfinna i det egna landet gör att de nämnda framstegen för mig blir nästintill irrelevanta att beakta. Istället menar jag att Italien försöker ge en skev bild av hur det faktiska läget ser ut genom att på detta vis försöka framställa landet i god dager.

Lagar kommer inte åt problemet med stereotypa könsroller i ett samhälle om det inte samtidigt görs omfattande arbete med att komma åt de sociala strukturer som är orsaken till ovannämnda stereotyper. På grund av stereotyper i samhället skapas sociala lagar på hur kvinnor och män ska bete och vad de i sin tur kan förvänta sig av samhället. Sociala lagar i ett samhälle har en tendens att ge näring åt stereotypa könsroller, vilket i sin tur gör att individer rättar sig efter dessa normer.³⁷ För att lika arbetsmöjligheter för män och kvinnor ska kunna förverkligas behöver Italien motarbeta de normer i samhället, som gör att arbetsmarknaden förblir en manlig domän.³⁸ Lagarna har tillkommit som följd på den diskriminering som sker mot kvinnor i relation till arbete. Diskrimineringen beror på synen på kvinnor som finns i

³⁶ CEDAW/C/ITA/6, 19/5 2010, para. 316-318.

³⁷ Gupta, Viscka K., Turban, Daniel B., Pareek, Ashish, ” Differences Between Men and Women in Opportunity Evaluation as a Function of Gender Stereotypes and Stereotype Activation, sid. 772.

³⁸ Bergeron, Diane M., Block, Caryn J., Echtenkamp, Ian B., ”Disabling the Able: Stereotype Threat and Women’s Work Performance”, s. 135-136.

Italien. Denna syn har bland annat gjort det möjligt för arbetsgivare att betala kvinnor mindre än män för samma arbete, detta trots likvärdig kompetens. I lagarna förbjuds systemet som upprätthåller diskrimineringen men ingen förståelse visas för det grundläggande problemet, eftersom inget görs åt de ojämlika maktförhållanden som skapat behovet av dessa lagar. Detta visar Italien ingen förståelse för då de endast har konstruerat rättsliga lagar och inte har någon plan för hur de ska motarbeta de sociala lagar som står över dessa.

Italien har utformat praktiska åtgärder för att kvinnor lättare ska kunna kombinera familjeliv och arbete. Det faktum att män exkluderas i dessa åtgärder visar på att regeringen har påverkats av den stereotypa syn som finns på kvinnor och män. Detta går att se eftersom fokus ligger på att kvinnan ska få möjlighet att både bemästra arbete och ha huvudansvaret för hemmet. Konsekvensen blir att männen fortfarande är befriade från ansvaret i hemmet. Detta leder till att det inte är självklart att kvinnor ska satsa på karriär, eftersom arbetslivet förblir en främst manlig domän.³⁹ Italien har genom dessa praktiska åtgärder snarare förstärkt redan existerande stereotypa könsroller, än att arbeta för att göra arbetslivet mer könsneutralt.

Italien är förpliktade enligt CEDAW att arbeta mot diskriminering och främja jämställdhet. Det innebär att fokus från Italiens sida bör ligga på att jämna ut det ekonomiska läget mellan kvinnor och män så att kvinnor inte är diskriminerade ur ett ekonomiskt perspektiv. Vidare är de förpliktade att främja lika arbetsmöjligheter för kvinnor och män. Kvinnor är diskriminerade bland annat på grund av det faktum att arbetsgivare erbjuder dem lägre lön för lika arbete trots samma kompetens. Arbetsgivare kan fortsätta tillämpa denna diskriminering eftersom staten, trots exakta förbud, inte har förmåga att se till att dessa efterlevs, vilket de erkänner. Italien uppmärksammar den positiva ekonomiska effekt som en högre sysselsättningsgrad hos kvinnor kan ge. Ekonomiska faktorer ska inte vara en drivande orsak för Italien att bekämpa diskrimineringen i samhället. Ett land kan ha en stark ekonomi och trots det ha stora problem med diskriminering mot kvinnor och ojämställdhet. Rapporten bör behandla de klyftor som mellan män och kvinnor och utgå ifrån landets ekonomiska situation. Landrapporten till CEDAW-kommittén ska behandla de åtgärder Italien utformat för att motverka diskriminering mot kvinnor. Att Italien istället väljer att belysa den ekonomiska vinsten av en högre sysselsättningsgrad hos kvinnor visar på missriktat intresse.

Att endast de som har en anställning har rätt till att ta ut betald föräldraledighet spär på stereotypa könsroller och bidrar till ojämlika maktförhållanden. Kvinnor har generellt

³⁹ Bergeron, Diane M., Block, Caryn J., Echtenkamp, Ian B., "Disabling the Able: Stereotype Threat and Women's Work Performance", s. 135-136.

sett lägre lön än män, vilket ofta gör det till en nödvändighet att det är de som stannar hemma med barnen för familjens ekonomiska överlevnad. De åtgärder som staten gör förändrar inte situationen för kvinnor eftersom staten fortfarande inte kommit tillrätta med kvinnors lägre sysselsättning och lön. Skulle kvinnor ha lika lön och samma möjlighet till arbete hade de på ett annat sätt kunnat rättfärdiga jämställdhet när det kommer till arbete såväl som delat ansvar för hem och barn. Att kvinnor inte kan rättfärdiga att få arbeta försätter dem i en underlägsen position, vilket gör dem mindre benägna att ställa krav och mer benägna att rätta sig efter rådande stereotypa könsroller.⁴⁰

Åtgärderna staten väljer att göra ger inte kvinnor en ärlig chans att lyckas ta sig in på arbetsmarknaden. I landrapporten framställs Italiens system för att komma tillrätta med dessa orättvisor som goda åtgärder där kvinnors situation tas i beaktande. Dessa åtgärder är många gånger inte direkt gynnsamma eller ens genomförbara för familjer. Man har som exempel infört en möjlighet för föräldrar att vara föräldralediga tillsammans för att främja att ansvaret för hem och barn ska delas av båda föräldrar. Problematiken är att endast de som har en anställning har rätt till ersättning, vilken uppgår till 30 % av den fulla lönen. Alternativet att vara föräldralediga tillsammans är av den anledningen, i de flesta fall, ingen möjlighet för familjen då inkomstbortfallet blir för stort och återigen står kvinnan som ensam ansvarig för hemmet.

En ytterligare åtgärd som gjorts av staten är att i systemet belöna fäder som tar ut föräldraledighet. Bonusen är i form av rätt till längre ledighet om pappan är hemmavarande minst tre månader. Män och kvinnor värderas här olika och återigen kan detta inte ses som ett medel för att främja jämställdhet och eliminera stereotypa könsroller. Mannen blir på så vis belönad för att träda in i den kvinnliga sfären, vilket nedvärderar kvinnans arbete. Samtidigt kvarstår de hinder som finns för kvinnan att ta sig in i den manliga sfären.⁴¹

Staten vill inte ta sitt ansvar att skydda kvinnor från att bli diskriminerade genom fenomenet ”Dimissioni i Blanco” då de väljer att inte granska alla företag utan endast små och medelstora företag. Istället lägger man då över ansvaret på individen själv att gå den juridiska vägen om man blivit kränkt. Att lägga det ansvaret på kvinnor visar inte förståelse för deras situation. Enligt CEDAW så har staten ansvar för att skydda sina kvinnliga medborgare från diskriminering, CEDAW ställer inte krav på den enskilda kvinnan. Här har

⁴⁰ Gupta, Viscka K., Turban, Daniel B., Pareek, Ashish, ” Differences Between Men and Women in Opportunity Evaluation as a Function of Gender Stereotypes and Stereotype Activation, sid. 772.

⁴¹ Bergeron, Diane M., Block, Caryn J., Echtenkamp, Ian B., ”Disabling the Able: Stereotype Threat and Women’s Work Performance”, s. 135-136.

staten misslyckats med sina åtaganden. Genom att utforma lagen på så sätt att det finns möjligheter för arbetsgivare att manipulera kvinnor att skriva på "Dimissioni i Blanco" utan att riskera att bli straffad, så har regeringen snarare främjat detta tillvägagångssätt. Det utrymme som ges arbetsgivare att använda sin makt över kvinnor, både för att hon är kvinna och arbetssökande, är oroande eftersom att det är ett tydligt exempel på ojämlika maktförhållanden till kvinnors missgynnande.

Slutsatser

Genom denna undersökning har jag kommit fram till att de lagar som Italien har infört för att komma tillrätta med diskriminering av kvinnor i arbetslivet, inte har implementerats i samhället. Den grundläggande orsaken till att kvinnor diskrimineras gällande lika arbetsmöjligheter är de djupt rotade stereotypa könsroller som råder i landet. För att bekämpa den diskriminering som har uppkommit på grund av dessa stereotyper har regeringen infört lagar och skapat policys. Dessa lagar och policys får inte den effekt som avsetts eftersom jag har kommit fram till i åtgärderna bortser regeringen från det faktiska problemet. Italien har genom de åtgärder de beskriver i landrapporten, visat ett visst intresse med att bekämpa diskrimineringen. Detta har tagit sig uttryck i ett antal praktiska åtgärder för att främja kvinnors lika möjlighet till arbete. Dessvärre har dessa misslyckats i flera avseenden. De reformer som införts angående föräldraledighet är ett exempel på en praktisk åtgärd som utformats som en brygga för kvinnor in i arbetslivet. Denna möjlighet är dock inte genomförbar för majoriteten av kvinnorna då de ekonomiska villkoren omöjliggör att föräldraledigheten kan praktiseras. Resultatet blir då att åtgärden blir utan verkan.

Ytterligare ett exempel på en konkret åtgärd som inte gynnar majoriteten av kvinnorna, och därför inte visar grundläggande förståelse för problemet, är den möjlighet som tillkommit för att erbjuda föräldrar att vara föräldralediga tillsammans. Denna åtgärd är tillsatt för att fördela ansvaret för familj och hem, mer jämlikt, mellan båda föräldrar. Även i detta exempel är det i de flesta fall omöjligt för familjer att nyttja denna förmån, på grund av de ekonomiska villkoren. Regeringen misslyckas även här med att bekämpa storskalig diskriminering.

De policys Italien har utfärdat riktar sig speciellt till kvinnor för att underlätta för dem att kombinera arbete med familjeliv, för att på så sätt främja kvinnans möjligheter till att få arbeta. Dessa policys visar att regeringen har förståelse för de praktiska hinder kvinnor möter när de ska ansvara för både familj och sin karriär. Detta ger till viss del positiva effekter för

kvinnors arbetssituation. Allt fokus ligger dock på kvinnan och att främja hennes möjligheter, vilket gör att hela ansvaret fortfarande ligger på kvinnan och männen är exkluderade från ansvaret över familjen. Regeringen visar dock ingen förståelse för att detta bekräftar och förstärker redan rådande stereotypa könsroller som är det faktiska problemet.

Kvinnors underlägsna status i arbetslivet gör att de, när de söker sig in på arbetsmarknaden, bemöts med attityder av att de är mindre attraktiva, oavsett kompetens. Den problematik som finns i Italien med att kombinera familjeliv och arbete gör att arbetsgivare utnyttjar situationen till sin fördel. Hur Italien angriper problemet är inte okomplicerat. Fenomenet ”Dimissioni i Blanco” är ett tydligt exempel på att Italien genom lagstiftning i försök att angripa problemet istället berättigar diskrimineringen i juridisk mening. Lagen är skapad i den mening att förbjuda ”Dimissioni i Blanco”, men får snarare utfall i att arbetsgivare kan legitimera sin diskriminering av kvinnor.

Genom min undersökning har jag sett en tendens i att de angreppsätt Italien har för att motverka stereotypa könsroller och förbättra kvinnans möjligheter till arbete, inte går på djupet med problemen. Detta visar sig tydligt i de olika åtgärder som landrapporten beskriver har vidtagits. Italien motiverar sina åtgärder väl, men genom ett kritiskt förhållningssätt har jag kunnat påvisa att många av de åtgärder som vidtagits innefattar villkor som omöjliggör att majoriteten av de italienska kvinnorna kan nyttja dem i praktiken. En annan slutsats av arbetet är att regeringen endast inkluderar kvinnor i sin åtgärdsplan, vilket inte motverkar de stereotypa könsroller som finns, utan istället förstärker och bekräftar dem.

Jag anser att Italien inte tar hänsyn till de stereotypa könsrollerna i tillräckligt stor utsträckning för bekämpa den diskriminering som finns mot kvinnor i relation till lika arbetsmöjligheter som män. Jag menar att regeringen endast behandlar problemen ytligt utan att arbeta för att förändra samhällsstrukturen som upprätthåller de rådande stereotypa könsrollerna.

Referenser

Litteratur

Bergeron, Diane M., Block, Caryn J., Echtenkamp, Ian B., "Disabling the Able: Stereotype Threat and Women's Work Performance", Columbia University: Teachers College, Lawrence Erlbaum Associates, Inc, 2006.

Gupta, Viscka K., Turban, Daniel B., Pareek, Ashish, "Differences Between Men and Women in Opportunity Evaluation as a Function of Gender Stereotypes and Stereotype Activation, 2012 Baylor University, ISSN: 1042-2587

Jansson, Maria, "Livets dubbla vedermödor: Om moderskap och arbete", Norhaven digital a/s Danmark, Stockholm, 2001, ISBN:91-7265-340-1.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, Diskursanalys som teori och metod, Studentlitteratur, Lund, 2000, ISBN:978-91-44-01302-2.

Dokument

CEDAW/C/ITA/6, 19/5 2010.

Concludig Observations, CEDAW/C/ITA/5-5, 25/1 2005.

Convention the Elimination of all forms of Discrimination Against Women, 1249 U.N.T.S. 13, 18 december 1979.

Websidor

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2012.pdf , 2013-08-19.

http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2009.pdf , 2013-08-19.

<http://www.government.se/sb/d/3213/a/162063>, 2013-08-17.

<http://si.se/verksamhetsomraden/sverigebilden-utomlands/internationella-index/the-global-gender-gap-report/>, 2013-08-19.

